

ANLAM VE GÖSTERİM

10 Ekim 2007

Frege'ye göre gösterimi (İngilizce: reference, Almanca: Sinn) olmayan şeyin anlamı (İngilizce sense, Almanca: Bedeutung) olsa da o şey, boş bir sembolen ibarettir. Örneğin Sherlock Holmes'in bir anlamı vardır ancak gösterimi yoktur. Oysa Wittgenstein'dan kaynaklanan görüşüyle Weismann, Frege'nin tam aksine anlam kullanış ve uygulamadan bağımsız değildir demektir.

Öyleyse konuşma dilindeki kelimelere ya da matematiksel sembollere yukarıdaki düşüncelerden hareketle nasıl bir yaklaşım sergilemeliyiz? Bu semboller tümüyle insan zekâsının ürünü müdür, yoksa insandan bağımsız nesnelere olmaksızın var olamazlar mı?

Kanımca gerçek dünyaya ait ağaç göndergesi, a.ğ.a.ç sesbirimleri olmadan da varlığını devam ettirir; dahası ağaç nesnesini her gördüğümüzde onu zihinsel dünyamıza aktarmak için mutlaka bir gösterene ihtiyaç duyarız. Ancak gösterimi olmayan kavramların Wittgenstein'ın yaklaşımına uygun biçimde kullanıldığı yerde bir anlam kazandığını söylemek yerinde olur. Kelime türü olan edatları ve bağlaçları ve matematiksel sembollerini bu çerçevede değerlendirmek gerekir (ve, ya da, ancak, 0, 1, \pm , \neq , π vb.).

Günlük dilde "Edebiyat parçalama!", "Boşa zırvalama!", "boş söz" gibi ifadelerin de bu bağlamda gösterimsiz anlamlara işaret ettiklerini söyleyebiliriz. Sanat belki de gösterimsiz olandır diye de bir yargıda bulunabiliriz. Çünkü sanat ürünü çoğunlukla sanatçının zihinsel etkinliğinin dış dünyaya yansımalarından ibarettir. Öyleyse sanatın kendini ifade etmekten başka da bir anlamı yoktur denilebilir.

Tabii bu, bizi metafizik eksende çıkmaz bir yola sürükleyecektir, ister istemez. Çünkü bu eksendeki semboller çoğunlukla gösterimsizdir. Frege'ye göre hareket edersek, metafizik tümüyle boş bir semboller yığınıdır. Bu düşüncenin arka planında pozitivist bir mantığın

izlerine görmek hiç de zor değil: "Olgusal (empirik) olmayan şey, aslında boş bir sembolden ibarettir."

Dil tanımları üzerine tartıştığımız bir derste öğrencilerimden biri, bizim sınıfın bitişiğindeki sınıfta da benzer nesnelere olduğunu, göremediğimiz halde bunu bildiğimizi söyleyerek bir anlamda Frege'nin mantığına itiraz etmekteydi.

Bu noktada daha ötesine şimdilik gidemiyorum. Öyleyse, Wittgenstein'in deyişiyle "Ne hakkında konuşulamıyorsa, o hususta susmalı." Bize de düşen bu olmalı.

Mustafa Altun

Kaynaklar:

FREGE, GOTTLÖB, **On Sense and Reference** (Translation: Max Black)
(http://en.wikisource.org/wiki/On_Sense_and_Reference) (10 Ekim 2007'de ziyaret edilmiştir)

GEORGE, ALEXANDER and RICHARD HECK (1998, 2003). **Frege, Gottlob**. In E. Craig (Ed.), Routledge Encyclopedia of Philosophy. London: Routledge. Retrieved November 17, 2006, from <http://www.rep.routledge.com/article/X041SECT10> (17 Kasım 2006'da ziyaret edilmiştir.)

SOYKAN, ÖMER NACİ (2006), "Wittgenstein-Tractatus Logico-Philosophicus", **Wittgenstein Yaşamı Felsefesi Yapıtları** MVT Yayıncılık, s.151-164.

YILDIRIM, CEMAL, (1988), **Matematiksel Düşünme**, Remzi Kitabevi, (V. Bölüm Matematiksel Nesnelere, s.54-62)